

Makro, mikro

Ham, Sanda

Source / Izvornik: **Jezik : časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika, 2015, 62, 154 - 155**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:159935>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-21**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

PITANJA I ODGOVORI

DOKTOR PRIMARIJUS, ALI DOKTORICA PRIMARIJA

U hrvatskom razgovornom jeziku strane riječi za zanimanja i službe često se upotrebljavaju u muškom rodu bez obzira na činjenicu je li djelatnik muškarac ili žena, na primjer: ona je direktor, odvjetnik, vozač. Kad za te riječi imamo hrvatske izraze, oni se redovito upotrebljavaju, ovisno o spolu vršitelja, u muškom ili ženskom rodu, na primjer: *ravnatelj – ravnateljica, odvjetnik – odvjetnica, vozač – vozačica*.

Problem nastaje sa stranim riječima za koje ne postoji odgovarajući hrvatski izraz.

Takav je slučaj s nazivom *doktor primarius* koji označava glavnog liječnika na pojedinim samostalnim odjelima u pojedinim bolnicama. Kad tu glavnu službu na odjelu obnaša liječnica, i nju se uobičajilo nazvati *doktorica primarius*. Ali svima koji znaju latinski, poznato je da je *primarius* pridjev muškog roda, koji u ženskom rodu glasi *primaria*, kao i u hrvatskom *prvi, prva*. Budući da su svi liječnici učili latinski, predlažem im da pokažu da ga i znadu, pa da uvedu u svoju praksu točne nazive *doktor primarius* i *doktorica primarija*.

Vladimir Horvat

MAKRO, MIKRO

Na Jezikovu je e-poštu (jezik.hr@gmail.com) stiglo pitanje Davora Žerjava o pisanju *makro* u fotoografskom nazivlju.

„Poštovanje! Zanima me možete li mi riješiti dvojbu (ustvari, dvije trojbe). Piše li se *makro fotografija, makro-fotografija* ili *makrofotografija*? Najjednostavnije rečeno, to je fotografija kojom se nešto sitno povećava, a to povećavanje omogućuje optika objektiva koji ima mogućnost snimanja iz veće blizine od običnih objektiv – fotografija je snimljena tako da se slika optički uvećava i prikazuje stvari većim od uobičajenih drugih fotoografskih postupaka snimanja. Isto tako, je li pravilno *makro objektiv, makro-objektiv* ili *makroobjektiv*? Riječ je o objektivu čija optika omogućuje snimanje iz velike blizine. To je objektiv koji na film ili senzor fotoaparata projicira sliku u stvarnoj veličini (1:1 do 10:1) ili projicira sliku najmanje u stvar-

noj veličini (1:1 i više). Pisat ću tekstove o fotografiji pa ne bih htio griješiti. Mislim da je najbliže pravilnome *makrofotografija* i *makroobjektiv*, no htio bih biti siguran. Hvala Vam unaprijed, Davor Žerjav“

Odmah moram reći da je mišljenje našega čitatelja kako treba pisati *makrofotografija* i *makroobjektiv* posve točno. Pisanje imenica s *makro-* i *mikro-* jedno je od doista rijetkih pravila o sastavljenom i rastavljenom pisanju u kojem se u svim našim pravopisima nudi isto rješenje.

Makro- i *mikro-* vezane su osnove grčkog podrijetla; *makro-* je prema grč. *makrós* prvi dio u složenicama koji znači štogod veliko, dugačko – *makročestica, makroekonomija, makrofauna, makromolekula, makroreljef, makroprojekt*. *Mikro-* prema grč *mikrós* antonim je vezanoj osnovi *makro-* u složenicama i označuje štogod maleno, sitno – *mikročestica, mikroekonomija, mikrofauna, mikroval, mikrofilm, mikroorganizam*. Dakako, *makro-* i *mikro-* u složenicama

mogu ostvariti i nešto drugačija značenja, primjerice, značenje namjene za što krupno ili dugo, odnosno, za što maleno ili sitno. *Makrobiotika* ne znači veliku znanost o životu, nego način prehrane koji omogućuje dulji život – prehrana namijenjena dužem životu. *Mikroskop* ne znači malenu napravu za gledanje, nego napravu namijenjenu za gledanje malenih, sitnih organizama ili predmeta. Otuda i hrvatski naziv – *sitnozor*. Tako i *makroobjektiv* ne znači veliki objektiv, nego objektiv namijenjen fotografiranju iz velike blizine, a *makrofotografija* nije velika fotografija, nego fotografija na kojoj je uvećani objekt fotografiranja.

Mikro- i *makro-* ne upotrebljavaju se kao samostalne riječi, već samo kao dijelovi složenice. Valja napomenuti da postoji tvrtka *Makromikro d. o. o.*, ali očito je riječ o novotvorenici i vlastitom imenu snažno stilski obilježenom.

Složenice s *mikro-* i *makro-* nazivaju se složenicama s vezanim pridjevnim osnovama. Stjepan Babić opisuje ih ovako u Tvorbi riječi: „Složenica s vezanim pridjevnim osnovama u prvom dijelu ima više. To su strane osnove i vežu se sa stranim osnovama, a iznimno i s domaćima.“ (1986.: 324.). Uz primjere s *makro-* i *mikro-* navodi i sljedeće: *egzo-* (*egzobiologija*), *grando-* (*grandomanija*), *neo-* (*neobarok*), *kvazi-* (*kvazisolidarnost*). Dakako, *kvazi-* je uobičajen uz tuđicu u drugom dijelu složenice, a *nadri-* ili *nazovi-* uz hrvatsku riječ – *nadripjesnik* ili *nazovipjesnik*, *nadriliječnik* ili *nazoviliječnik* i sl.

Prema pravilima se hrvatskoga pravopisa vezane osnove pišu sastavljeno s drugim riječima tvoreći složenicu, bez obzira na značenje, pa se *makro-* i *mikro-* pišu uvijek sastavljeno s drugim riječima. Dakle, *makroobjektiv* i *makrofotografija*.

Sanda Ham

OSVRTI

DVA PITANJA HRVATSKE NORMATIVNE AKCENTOLOGIJE

Na sajmu u Puli pade mi u oči knjiga Blaženke Martinović: *Na putu do náglasnē nōrmē* (Hrvatska sveučilišna naklada i Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Zagreb, 2014.)

Prvi su mi dojam naglasci u naslovu. Protivno običaju ispisani i tu. Pa dobro, mislim: možda će tko već na njima zapeti, pa, riješivši ih, steći prvi ili novi poticaj da iščita knjigu i pozabavi se naglaskom.

B. Martinović u prvi mah obećava rješenje kolebljivog dijela naglasne norme, ali već na istoj stranici svoga Predgovora s uvećanom ambicijom dodaje da se knjiga sastoji od

ovih poglavlja: Naglasna norma, Naglasna tipologija, Leksički naglasak, Promjenjivi naglasni tip. A to je, vidi se, malne sve u obzoru našeg naglasnog normiranja. B. Martinović ide u širinu i vremensku dubinu; izvrsno je obaviještena, s obiljem podataka i s težnjom da se sve razumije i obuhvati, pa joj iz nadodsječnog plana ništa nije nezanimljivo. Razvila se, eto, u vrijednu akcentologinju.

Ipak se postavlja prvo pitanje: imamo li mi naglasnu normu ili je nemamo? Moj je odgovor da hrvatski standardni jezik danas ima svoju naglasnu normu, i to već propisanu, a do sedamdesetih godina imao je samo uporabnu normu, ali je kodificiranā bila istočnonovoštokavska. Hrvatske su dotad bile tek naglasne pojedinosti kao drugi li-